

Rådet for psykisk helse

Postadresse: Postboks 817 Sentrum, 0104 Oslo

Besøksadresse: Grensen 13, 0159 Oslo

Tlf 23 10 38 80

post@psykiskhelse.no

Bank: 1609.08.79875

www.psykiskhelse.no

Org.nr. 971524499

Rådets medlemsorganisasjoner: ADHD Norge, Aurora - støtteforening, Bipolarforeningen Norge, FRI - foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold, Hjelpeskiden Norge, Hvirte Ørn, Landsforeningen for Plurørende innen Psykisk helse - LPP, Landsforeningen mot seksuelle overgrep, Mental Helse, Mental Helse Ungdom, Norsk Tourette Forening, ROS - Rådgeving om spiseforstyrrelser, Spiseforstyrrelsesforeningen, WSO - Landsforeningen We Shall Overcome, Voksne for Barn, Kirkens SOS, Stiftelsen CRUX, Norges Røde Kors, Fagforbundet, FO - Fellesorganisasjonen, Norsk Ergoterapeutforbund, Norsk Psykiatrisk forening, Norsk Psykologforening, Norsk Sykepleierforbund, Universitetet i Sørøst-Norge, NTNU - Norges Tekniske Naturvitenskapelige Universitet, Universitetet i Ågder, Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo og Universitetet i Tromsø.

Til Utdannings- og forskningskomiteen

Oslo, 5. september 2024

Hørings svar: Representantforslag om skolens undervisning om kjønn

Forslagsstillerne mener det er positivt med større åpenhet og aksept i samfunnet for transpersoner og andre som kjenner seg annerledes. Målet er å ivareta pasienttryggheten til sårbare barn på likestilt vis ved en vitenskapelig forståelse av kjønn. Ukom og Hdir har nå definert pubertetsblokkere og hormonell og kirurgisk behandling for barn og unge som utprøvende behandling, noe som vil medføre at den ikke kan tilbys barn under 18 år. Forslagsstillerne hevder at «mange med kjønnsinkongruens har andre psykiske vansker som angst, depresjon, spiseforstyrrelser og autisme», og at det derfor er «avgjørende å finne ut av hva som kom først og hvordan den enkelte kan få den hjelpen vedkommende trenger, gjennom en grundig psykiatrisk vurdering» ettersom det siden ny retningslinje i 2020 ikke lenger stilles krav om en slik vurdering. Vi deler oppfatningen av at det uten unntak vil være viktig å få både hjelp og vurdering av en fagperson når man har psykiske vansker som går ut over daglig fungering eller kjenner på en diskrepans mellom egenopplevd og biologisk kjønn.

Rådet for psykisk helse mener det er uheldig at forslagsstillerne trekker frem barns medbestemmelse som en utfordring. Vi anerkjenner at det er problematisk å la barn ta irreversible og potensielt helseskadelige valg i ung alder, men for noen er det også helseskadelig å ikke ta disse valgene. Dette er en klassisk «høna og egget»-situasjon, og det er mange måter å fortolke grunnlaget for psykiske plager på. Noen får psykiske plager av å ikke gå inn i en medisinsk prosess, og andre kan få det fordi grunnlaget for å gå inn i prosessen ikke står seg over tid.

Nyere [studier](#) (2020) viser at det er en hyppigere frekvens av kjønnsinkongruens hos personer med autismspekterforstyrrelse enn hos cis-befolkningen. I denne store studien av Cambridge-professor Simon Baron-Cohen var det eksempelvis tre til seks ganger høyere sannsynlighet for kjønnsinkongruens blant respondenter med autismspekterforstyrrelse.

Det kan være mange grunner til at eksempelvis personer med autismspekterforstyrrelser er overrepresentert i den delen av befolkningen som ikke opplever samsvar mellom biologisk kjønn og egen identitetsforståelse. For ja, personer med autismspekterforstyrrelser ser ut til å ha hyppigere frekvens av kjønnsdysfori. Men en av teoriene som blant annet fremmes av forskeren [Wenn Lawson](#), kan være at personer med autisme er mindre opptatt av tradisjonelle forventninger og friere i eget uttrykk.

Vi vet blant annet fra [UngiDag-utvalget](#) at rammene for kjønn har smalnet over tid. Det er nå det samlede omfanget av tradisjonelle forventninger til kjønn og trykket på stereotype kjønnsroller som er den største likestillingsutfordringen for barn og unge i Norge. Det er strenge krav til jenter og trange rammer for gutter og det er en tydelig kjønnsdeling på sentrale arenaer. Jenter spesielt opplever at de skal se ut og oppføre seg på en spesiell måte og mange

opplever høye krav og psykisk uhelse. Dette kan være en del av forklaringen på at tenåringsjenter er i overtall på kjønnsklinikkene. Det er vanskelig å føle at man passer inn når rammene blir for trange.

Rosa kompetanse-kursene til Foreningen FRI er, som forslagsstillerne sier, en viktig premissegiver for undervisningen om kjønn. De mener videre at «det er et stort behov for å bedre undervisningen i skolen og informasjonen til helsesykepleiere om disse spørsmålene.» Kursene til Foreningen Fri har høy grad av brukermedvirkning, er erfaringsbaserte og nøye utviklet over tid av ulike fagpersoner. Vi synes derfor det er en urimelig antakelse å hevde at de må erstattes «av offentlige institusjoner som sikrer en faglig fundert undervisning med romslige rammer for kjønnsrollene» og ved dette påstå at kursene ikke holder korrekt faglig kvalitet. Det finnes per i dag ikke noen andre sammenlignbare tilbud, og vårt inntrykk er at Foreningen Fri utfører et viktig samfunnsoppdrag med disse kursene. Vi vil derfor foreslå at det blir satt inn et årlig forankringspunkt opp mot en offentlig instans som verifiserer at kursene oppdateres i tråd med ny forskning og øvrig kunnskap i feltet for å unngå usikkerhet knyttet til faglig kursfundament og fremstilling. Dette vil slik vi oppfatter saken eliminere grunnlaget for kritikken og sikre videre drift samt hindre brudd i tilbudet, som per i dag er svært viktig for tusenvis av barn og unge over hele landet.

Rådet for psykisk helse

Tove Gundersen
Generalsekretær